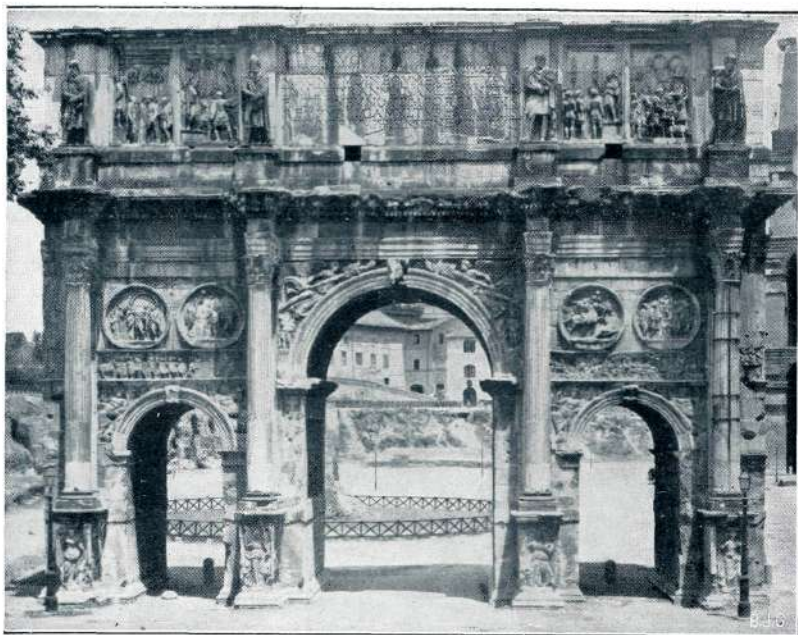

KONŠTANTINOV
SLAVOLOK
V RIMU.

S POTI.

Piše Izidor Cankar.

Milano.

Najodličnejša moška dušna nezmožnost, razum, si z zvijačo nič ne pomaga. Kajti kadar mi pravi prijatelj: »Poznam Vaše nazore o narodni umetnosti, toda jaz sem drugega mnenja«, mislim samo prvi trenutek na to, da ga je treba poučiti, izkušam samo prvi hip urediti svoje misli o narodni umetnosti, toda v naslednjem si že stopim za hrbet, pogledam čez svojo in prijateljevo glavo ter vidim, da tudi on stoji za svojim hrbtom in da pravi: »Ne poznam Vaših nazorov o narodni umetnosti in bi jih rad zvedel.« Tedaj si pravim: »Torej mu jih moram razodeti, da jih ne bo verjel.« Precej potem si stopim drugič za hrbet in vidim, da si stoji tudi prijatelj dvakrat za hrbtom in da mi pravi: »Ne poznam Vaših nazorov o narodni umetnosti; govorili boste torej resnico, da bi me zapeljali v zmoto.« In jaz si pravim: »Moj prijatelj je umen človek, torej moram lagati, da mi bo verjel.« In ko si stopim tretjič za hrbet, vidim, da se je tudi moj prijatelj potrojil in da se mi smeje: »Saj vem, da nimate nobenih nazorov o narodni umetnosti, toda zvedel bi rad, če jecljate.« Ko to vem, bi ga lahko takoj ukanil, če bi ga mogel.

Tako se požiramo med seboj kakor dve ogleдали, ki si visita nasproti; gledamo si jasno v

(Dalje.)

prazno perspektivo duše, kajti naša zvijačnost se ravnotako pravilno lomi, kakor svetlobni žarki, in je torej nepotrebna. Ko je navadna laž postala smešna, ker si sam nastavljam preveč zank in pasti, da bi ne videl tistih, ki mi jih je nastavil prijatelj, ko niti z resnico ni več mogoče resnice prikriti in postavim niti s tem, da si s krvjo namažem prste, ne morem dokazati, da nisem morilec, in ko niti drugotna laž ne more več zakriti resnice, je najbolje, da ostanemo pri čisti resnici ali pri prvotni laži ter da si ne stopamo več za hrbet. Kakor nam gre, ne more iti več dolgo dalje; naša zvijačnost je pri koncu, ker je brezkončna.

Vidim pa, da je pri ženskah drugače. Če me prijatelj vpraša, kaj delam, mu moram odgovoriti, da dobro piše, in če bi hotel vedeti, kdaj se bo poročil, vprašam, kako mu tekne gostilniška hrana. To je logično. Toda če prijateljici pripovedujem, kako sem hodil na Golico, mi reče: »O sevé, čas mine, ljubezen je večna,« in če ji govorim o Machiavelliju, mi seže v besedo in pravi: »Ne bодite predrzni, gospod; vsakdo ve, da je moderna literatura slična romantiki.« Njih ogledalo ni ravno, prva slika je že začrtana in vsaka naslednja veliko bolj, perspektiva nerazumljiva. Mi smo z nemocjo svoje zvijačnosti pokazali, da nam je razum opešal, ko se je poostril, kakor je oko bolno, če